

'Cijeli život sanjam kako ću režirati otvaranje Igara'

Razgovarala ZRINKA VRABEC MOJZEŠ Fotografije MARKO ERCEGOVIĆ

Desetog srpnja svečano se otvaraju jubilarne 75. Dubrovačke ljetne igre, koje će trajati sve do 25. kolovoza kada će biti zatvorene koncertom Simfonijskog orkestra HRT-a pod ravnanjem Ivana Repušića, uz soliste sopranisticu Sonyu Yonchevu, tenora Josepha Calleja i basu Antu Jerkunicu. Ceremoniju otvaranja režira ravnatelj Kazališta Marina Držića u Dubrovniku Paolo Tišljarić, a dramaturgiju potpisuje Antonela Tošić.

Nova ravnateljica Drame Dubrovačkih ljetnih igara Senka Bulić koncipirala je vrlo sadržajan i šarolik program koji će festivalskoj publici, osim uzbudljivih gostovanja i omiljenih repriznih naslova, donijeti i nastavak promišljanja i razvoja dinamičnih koprodukcijskih i ambijentalnih koncepcija kao i tri premijere.

Prva dramska premijera održat će se 13. srpnja na Držićevoj poljani. To će biti „Kafetarija“ talijanskog komediografa Carla Goldonija, također u režiji Paola Tišljarića i u koprodukciji s Kazalištem Marina Držića iz Dubrovnika. Sljedeća premijera je Vojnovićeva „Ekvinocija“ 27. srpnja, u režiji Krešimira Dolenčića.

O svečanom otvaranju i „Kafetariji“ tjednik Nacional razgovarao je s režiserom Paolom Tišljarićem, ravnateljem dubrovačkog Kazališta Marina Držića koji je na tu funkciju imenovan 2018. godine. Rođen 1991. u Zagrebu, Paolo Tišljarić diplomirao je kazališnu režiju i radiofoniju na Akademiji dramskih umjetnosti, a zatim stjecao iskustvo u različitim kazališnim predstavama i produkcijama. Osnivač je umjetničke organizacije THEARTE. Otkad je preuzeo Kazalište Marina Držića u Dubrovniku, kolege, publika, pa i predstavnici gradske vlasti za njega imaju samo

riječi hvale, a iza njega je još jedna vrlo uspješna kazališna sezona.

NACIONAL: Ove godine režirate svečanu ceremoniju otvaranja jubilarnih 75. Dubrovačkih ljetnih igara, a dramaturgiju radi Antonela Tošić. Kako će izgledati otvaranje?

Cijeloga života sanjao sam o tome kako ću režirati otvaranje Igara, a sada kada se to stvarno dogodilo, morao sam se potpuno resetirati

'ČINJENICA DA više nema karata za Dramu i da je otvorena lista čekanja i za 'Kafetariju' i 'Ekvinocijo' dovoljno govori o tome kako su naslovi premijera dobri potezi'

i uhvatila me je panika. Pomislio sam „ja ovo ne znam napraviti, sve je već videno“. No onda sam malo pomalo kopao i osmislio koncept koji nalikuje nekim starim otvaranjima. Htio sam da ceremonija bude grandiozna i na razini svega što se od Dubrovačkih ljetnih igara očekuje. Kombinirao sam tekstove, nažalost, nedavno preminulih naših velikih umjetnika Luke Paljetka i Danijela Dragojevića. Ideja mi je bila pokazati slavnu dubrovačku povijest, kao i sve ono što

Igre danas znače Gradu. U timu je, kao što ste rekli, Antonela Tošić kao dramaturginja i asistentica redatelja, dirigent Valentin Egel, Leo Mujkić, vrhunski koreograf koji dovodi prvake Baleta HNK-a Zagreb, Doris Kristić, legenda hrvatske kostimografije, Dubravka Šeparović, slavna operna pjevačica i Dubrovkinja koja će izvesti „Habeneru“, i naravno, nezaobilazna „Himna slobodi“ kao vrhunac svečanog otvaranja.

NACIONAL: Tko glumi Kneza?

Knez je ove godine Edi Jerdec, član našeg ansambla Kazališta Marina Držića, koji u prvoj našoj premijeri „Kafetariji“ igra Diva i mislim da je napravio fantastičnu ulogu. Već je glumio Kneza na jednom događanju u Dubrovniku i jako mi se svidjelo kako ga je interpretirao pa sam mu odlučio ove godine dati priliku da to napravi i na otvaranju. Maro Martinović, Doris Šarić-Kukuljica, Branimir Vidić Flika i mnogi drugi poznati dubrovački glumci dio su ceremonije otvaranja u nekim drugim ulogama.

NACIONAL: Dubrovačke ljetne igre dobile su novu intendanticu Martinu Filjak, kao i novu ravnateljicu Drame Senku Bulić. Tko je odlučio da „Kafetarija“ bude prva premijera i kako izgleda suradnja s njima dvjema?

Drago mi je da su i Martina Filjak i Senka Bulić, odmah nakon što su preuzele dužnost na Igrama krenule sa suradnjom i s jako dobrom komunikacijom. Nakon prošlogodišnje uspješne premijere „Vidi kako Lokrum pere zube“, ove godine nastavljamo koprodukcijску suradnju s Kazalištem Marina Držića. Senka i ja razgovarali smo o tome kako bi trebalo napraviti nešto za naš ansambl i tako sam se sjetio te „Kafetarije“ koja je i u svojoj originalnoj postavi iz sedamdesetih također nastala u koprodukciji s Kazalištem

REDATELJ PAOLO TIŠLJARIĆ, osim otvaranja jubilarnih 75. Dubrovačkih ljetnih igara, režira i prvu dramsku premijeru koja će se održati 13. srpnja na Držićevoj poljani. To je 'Kafetarija' koja se radi u koprodukciji s Kazalištem Marina Držića iz Dubrovnika, čiji je Tišljarić ravnatelj

Marina Držića. Iščitavajući taj komad zajednički smo došli do zaključka da je to neko opće mjesto Mediterana, „Kafetarija“ kao mjesto susreta i mjesto na kojem se ljudi zaljubljuju, družu, svadaju i mire.

NACIONAL: Kada je Martina Filjak imenovana, postojala je određena sumnja da će ona, kao vrhunska glazbenica, najviše inzistirati na glazbenom dijelu programa Igara, no čini se da je donijela vrlo mudru odluku što se tiče ravnateljice Drame?

Senka Bulić ima dugogodišnje iskustvo vođenja festivala i različitih kazališta, počevši od onog u Velikoj Gorici koje je digla na visoku profesionalnu razinu, do HNK-a Varaždin gdje je vrlo uspješna intendantica. Mislim kako činjenica da gotovo uopće više nema karata za dramski program i da je otvorena lista čekanja i za „Kafetariju“ i za „Ekvinocijo“, dovoljno govori o tome da su naslovi ovogodišnjih premijera dobri repertoarni potezi. Osim toga, Dubrovčani vole svoj grad, svoje pisce i rado ih gledaju na Igrama. Mislim da je taj spoj modernog i tradicionalnog, kao i nekih novih čitanja već dobro poznatih dramskih djela, i inače put kojim bi trebalo voditi dramski program Dubrovačkih ljetnih igara. Jer on je prvenstveno namijenjen onima koji tu žive i govore naš jezik.

NACIONAL: Kao što ste rekli, riječ je o koprodukciji Kazališta Marina Držića i Dubrovačkih ljetnih igara. Dakle, Senka Bulić je prihvatila koncept prijašnje intendantice Dore Ruždjak Podolski, koji se pokazao uspješnim. Je li gledala prošlogodišnju predstavu na Lokrumu?

Naravno, Senka nam je najvjernija publika. Gledala je predstavu i na Lokrumu i u kazalištu. Moram reći da smo Senka i ja dosad radili puno lijepih predstava zajedno, a ovo mi se čini kao kruna naše dugogodišnje uspješne suradnje.

NACIONAL: Prvu „Kafetariju“ postavio je još 1978. Tomislav Radić. Koliko je kolektivno sjećanje na tu predstavu, koja je igrala 10 godina, opterećujuće?

Nekako i jest i nije. Meni se zapravo bilo uzbuđljivo režijski vratiti u te godine, u 1910. u koju je Tomislav Radić smjestio svoju „Kafetariju“, jer mi se čini da u posljednje vrijeme nedostaje baš takvih klasičnih predstava. Goldonijev predložak, a i adaptacija Frana Čale tako je koncipirana da tu neka vrsta aktualizacije, barem režijski, što se mene tiče, i ne funkcionira. Tako da sam se trudio vratiti u jednu nostalgiju, u to vrijeme i u tu predstavu koje se ljudi sjećaju i u njoj pronaći neko novo čitanje odnosa koji su sjevremenski. Ali, naravno, svaki se komad u odnosu na društveni kontekst i na vrijeme u kojem se događa drugačije čita. Dubrovčani se sjećaju legendarnog Miše Martinovića i Izeta Hajdarhodžića kao Lukše i kafetijera i načina na koji su oni nasmijavali publiku aktualnostima. Tako se i mi trudimo pronaći tu duhovitost u arhetipima u kojima se ljudi i dan danas prepoznaju u tom tekstu. To su ljudska lakomost, pohlepa, taština i želja za novcem. A sve se to događa u vrijeme karnevala kada su stvari dodatno potencirane.

► 'Pokušali smo originalnom tekstu 'Kafetarije' dati jedan novi kontekst', kaže Tišljarić

NACIONAL: Tko igra te dvije legendarne uloge u ovoj novoj postavi?

Drago mi je da je s nama Marijan Nejašmić Banić, sjajan glumac iz splitskog HNK-a, inače moja generacija na Akademiji. Počeli smo suradnju na predstavi „Tramvaj zvan žudnja“ i nekako smo se odmah umjetnički prepoznali. Mislim da će briljirati u ovoj ulozi gospara Lukše, a to je uloga koju je igrao Izet Hajdarhodžić. A Franu, kafetijera, igra dugogodišnji član ansambla Marina Držića, Hrvoje Sebastijan, koji također doživljava svoju glumačku i umjetničku renesansu. Vjerujem da će uspjeti dostići interpretaciju Miše Martinovića. Naime, i Izet i Miše za Dubrovčane su doista nedodirljive veličine, a ja se nadam da ćemo svoju publiku barem prisjetiti na njihove uspjehe.

NACIONAL: Dramaturginja je Antonela Tošić. Rekli ste da ste ubacili neke aktualnosti. Koliko je tekst, koji je preveo i adaptirao Frano Čale, promijenjen i čime ste ga osuvremenili? Upadicama, dosjetkama?

U principu ne volim dosjetke, nego smo mi

pokušali dati originalnom tekstu jedan novi kontekst. I u principu izvući iz njega stvari koje su aktualne i danas. S time da smo napravili i jednu malu transformaciju: naprimjer, vlasnik kartašnice je postao žena, Zore, a igra je Mirej Stanić. Željeli smo, u skladu s jednom od najaktualnijih tema danas, osnažiti ženske likove, koji su u tom predlošku samo skice i karikature. A kod nas su to punokrvene žene, ravnopravne svojim muževima, kojima manipuliraju, utječu na njihove odluke i zapravo rješavaju tu križaljku na kraju komada. S tim da ih, naravno, gospodar Lukša, koji odlazi ljutit iz grada, sve raskrinkava kao licemjere ili „false“ ljude, kako je rekao Čale. Tekst ima snažnu poruku o tome da svatko od nas ima svoje grijehe koje nastoji sakriti i da su ljudi često spremni napraviti zlo nekome samo da bi zaštitili svoje tajne.

NACIONAL: Koliko je takav tekst potreban u današnjim turobnim vremenima kada je svijet u depresiji i očekivanju trećeg svjetskog rata? Je li namjerno odabrana komedija koja nas odvlači od svega toga?

Rekao bih da ovo jest komedija, koja u sebi nosi sve ono što ljude može nasmijati, ali istovremeno mislim da svakoga od nas dovede pred ogledalo i natjera da malo razmislimo o svojim postupcima prema drugima. S druge strane, tu je i u kontekstu našeg kazališta uvijek prisutna tema Mediterana, specifičnog prostora u kojem ljudi drugačije pokazuju emocije, gdje se stvari događaju na ulici. Iako svi mi u posljednje vrijeme malo drugačije živimo, sjećanje na te kolektivne katarze, glasne likove iz našeg djetinjstva i na mediteranske gradove kakvi su nekada bili, uvijek je dobra tema za reaktualizaciju.

NACIONAL: Glumcima koji nisu rođeni u Dubrovniku jako je teško naučiti lokalni govor. No

**'BOJAO SAM SE
 DOLASKA na lokaciju
 Držićeve poljane i
 strepio sam da će se
 predstava izgubiti u
 toj buci. No za vrijeme
 proba smo na jedan
 pozitivan način osjetili
 taj suživot s gradom'**

u predstavi sudjeluje puno glumaca iz Kazališta Marina Držića, je li bio potreban jezični savjetnik, odnosno, Maro Martinović?

Maro Martinović je prije svega naš dragi gost i prijatelj i premda je većina glumaca iz Dubrovnika, uvijek je dobro imati jedno „vanjsko uho“ koje čuje ono što ja, koji dolazim iz Zagreba, naravno, ne čujem. U tom smislu ja im ne mogu pomoći, već samo odmoći. Zato nam je Maro bio ključan za prve čitaće probe, tijekom kojih smo postavljali svaki lik. Jer i u dubrovačkom postoje brojne nijanse na koje treba paziti kako bi sve na kraju zvučalo prirodno i jednostavno. Svi znamo da kada se dijalekti u kazalištu govore loše, to prilično ometa gledanje predstave. Zato smo i inzistirali na tome da taj jezik zvuči dobro i tako oplemeni tu jednu, rekao bih, sjetnu komponentu predstave. Zapravo, često uspoređujem dubrovački mentalitet sa svojim medimurskim korijenima, jer je to isto tako jedan sjetan, dosta zatvoren mentalitet, ali s druge strane topao i zanimljiv kada prođete do njega. Čini mi se i da se taj dubrovački jezik dosta lako zavuče pod kožu, no loše imitacije tog govora ljudima su često smiješne, a izvornim govornicima i iritantne. Ali uvijek nekako automatski izazivaju smijeh i prepoznavanje tog područja, što je za komediju genijalno. No ako se stvore dobri odnosi među licima, iako ima nekih nepoznatih riječi, publika itekako dobro razumije što je autor htio reći.

NACIONAL: Predstava se igra na Držićevoj poljani. Tamo održavate i probe, kako funkcionira taj prostor, je li problematičan zbog buke i prolaska turista? Mnogi su se režiseri bunili da je nemoguće raditi ambijentalno kazalište u Dubrovniku za vrijeme turističke sezone...

Mene je, iskreno, bilo strah tog dolaska na lokaciju i strepio sam da će se predstava izgubiti u toj buci. No tijekom proba smo na jedan pozitivan način osjetili taj suživot s gradom. Probe su počinjale oko 21 ili 22, ljudi su se šetali, zaustavljali se, smijali, pljeskali, fotografirali. Moram priznati da je to jedan sasvim poseban način rada, no ipak je Držićeva poljana malo izdvojena. Na Gundulićevoj poljani, koja je žila

'INZISTIRALI SMO NA tome da dubrovački govor zvuči dobro i tako oplemeni tu jednu, rekao bih, sjetnu komponentu predstave. Taj se jezik dosta lako zavuče pod kožu'

kucavica, bilo bi nemoguće raditi i mislim da je taj prostor zauvijek izgubljen za Igre. Što se tiče Držićeve poljane, teško bismo tu radili „Hamleta“ ili „Hekubu“ ili bilo koji klasični komad koji zahtijeva snažan emotivni glumački angažman. To je, naravno, izuzetno naporno uz tu buku i gužvu. No za ovakve mediteranske komade, koji podrazumijevaju da je grad živ, to funkcionira. Ako je karneval, onda je logično da su oko njega neka buka i slavlje i čini mi se da smo uspostavili dobru komunikaciju i s turistima i s domaćima koji se tamo nađu. Mislim da su baš uživali u probama i presretan sam da smo povukli taj, rekao bih, hrabar potez. Jer komediju poput „Kafetarije“ ne možete postaviti na nekoj tvrđavi ili u šumi, jer se time gubi kontekst grada.

NACIONAL: Žarko Dragojević je autor originalne glazbe. Kakvu funkciju ona ima u predstavi?

Žarko Dragojević je moj dugogodišnji suradnik i u principu smo se inspirirali glazbom početka 20. stoljeća i raznoraznim valcerima koji su tada bili jako popularni. Jer to je vrijeme pod velikim utjecajem Austro-Ugarske Monarhije, koja je i patentirala taj pojam kavane. Tako da je sve s „mirisom“ onog doba, a Žarko uvijek napravi i neki moderan, zanimljiv odmak. Tu moram pohvaliti i naše glumce koji su jednoga dana, dok sam bio na nekom sastanku, sami osmislili

originalni song koji pjevaju i koji je sada postao dio naše svakodnevice.

NACIONAL: U predstavi se i pleše, tu je i plesna skupina Step'n Jazz, kako su se oni uklopili?

Ljudi znaju za tu plesnu skupinu preko „Supertalenta“ i sličnih emisija, a njihova voditeljica Linda Valjalo i ja dosta surađujemo. Oni su već bili u predstavi „Čarobni frulaš“ i moram reći da izuzetno cijenim te mlade ljude koji su toliko posvećeni svom poslu i radu. Meni se činilo zgodnim da, kada smo već u 1910. godini, tu prođe i duh kan-kana i plesova koji su podrazumijevali dekadenciju u tom ludom karnevalskom danu.

NACIONAL: Je li vam još uvijek lijepo biti u Dubrovniku tijekom cijele godine, kako ste zadovoljni rezultatima Kazališta Marina Držića i je li splasnulo prvotni entuzijazam?

Što sam dulje u Dubrovniku, to mi je ljepše. Imati privilegiju da se nakon napornih proba i odrađenog cijelog radnog dana, odeš okupati i uživati u najljepšim pogledima na svijetu, doista je neprocjenjivo. Tako da sam u Dubrovnik i dalje zaljubljen. A što se tiče Kazališta, mislim da smo imali vrlo uspješnu sezonu. Počeli smo sa spomenutom predstavom „Vidi kako Lokrum pere zube“, koja odlično funkcionira i u zatvorenom kazalištu i time je dobila još jednu posebnu emotivnu komponentu. Nakon toga imali smo premijeru predstave „U potrazi za Cvijetom Zuzorić“, autorski tekst Marijane Fumić, u režiji Aide Bukvić, koji dubrovačka publika naprosto obožava. Čini mi se da se dubrovačka publika zaželjela tih, možda neistraženih, dubrovačkih tema, u kojima se Marijana, kao dramaturginja iz Osijeka, jako dobro snalazi. Ona je već pisala i dramaturgiju za predstave „Glava lava“ i „Kako Lokrum pere zube“, koje su također sjajno primljene. Moram istaknuti i „Umišljenog bolesnika“ u režiji Lee Anastazije Fleger, u kojem dugogodišnji član ansambla Branimir Vidić Flika, kojeg svi znaju iz brojnih televizijskih humorističnih serija, igra svoju oproštajnu ulogu. Naime, uskoro odlazi u mirovinu, a predstava je rasprodana u svim terminima koje smo do sada imali i mislim da je čeka još dug život. Zato mislim da nećemo Fliku još dugo pustiti u mirovinu.

Uloge Lukše i kafetijera u ovoj produkciji igraju Marjan Nejašmić Banić i Hrvoje Sebastijan